

КОНВЕНЦИЈА ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

ПРЕАМБУЛА

Државите членки на оваа Конвенција,

Сметаяќи дека, во согласност со принципите прокламирани во Повелбата на Обединетите нации, признавањето на вроденото достоинство и на еднакви и неотуѓиви права на сите припадници на човечката заедница претставува основа на слободата, правдата и мирот во светот,

Имајќи во предвид дека народите на Обединетите нации повторно ја потврдиле вербата во основните права на човекот и достоинството и вредноста на човечката личност и одлучиле да придонесат за социјалниот напредок и подигнувањето на животниот стандард во поголема слобода,

Свесни дека Обединетите нации во Овшката декларација за правата на човекот¹ и во меѓународните пактови за правата на човекот² прокламираа и се согласиле дека на секој поединец му припаѓаат сите права и слободи содржани во нив, без оглед на расата, бојата на кожата, полот, јазикот, вероисповедта, политичкото или друго убедување, националното или социјалното потекло и имотната состојба, раѓањето или друг статус,

Потсетувајќи дека Обединетите нации во Овшката декларација за правата на човекот прокламираа дека на децата им припаѓаат посебна грижа и помош,

Уверени дека на семејството, како основна единица на општеството, и природна средина за развој и благосостојба на сите нејзини членови, особено на децата, треба да му биде уржана неопходна заштита и помош за да може во целина да ја преземе одговорноста во заедницата,

---

¹ Резолуција бр. 217 А (III)

² Резолуција бр. 2200 А (XXI) прилогот

Свесни за фактот дека децето, за да оствари хармоничен развој на личноста, треба да расте во семејна средина, во атмосфера на среќа, љубов и разбирање,

Сметаме дека децето треба да биде во целина подготвено да живее самостојно во општеството и да биде воспитувано во духот на идеалите прокламирани во Повелбата на Обединетите нации, а особено во духот на мирот, достоинството, толеранцијата, слободата, рамноправноста и солидарноста,

Имајќи во предвид дека потребата за посветување посебна грижа на децето е изнесена во Женевската декларација за правата на децето од 1924 година и во Декларацијата за правата на децето која ја усвоија Обединетите нации во 1959 година и е признајќи во Општите декларации за правата на човеот, во Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права (посебно во чл. 23 и 24) во Меѓународниот пакт за економските, социјалните и културните права (посебно во член 10) и во стипуираните и во соодветните инструменти на специјализирани аџенции и на меѓународните организации кои се занимаваат со заштитата на децата,

Имајќи во вид, како што е назначено во Декларацијата за правата на децето, која ја усвои Генералното собрание на 20-ти ноември 1959 година, дека на "децето, со оглед на неговата физичка и ментална незрелост, му се потребни посебна заштита и грижа, вклучувајќи и соодветна правна заштита, како пред тоа и по раѓањето",

Потсетувајќи на одредбите од Декларацијата за социјалните и правните принципи кои се однесуваат на заштитата и благосостојбата на децата, со посебен осврт врз националното и меѓународното стипуелство и усвојување, Правилата на Обединетите нации за стандардниот минимум во малолетничкото правосудство (Пекинските правила) и Декларацијата за заштита на жените и децата во случај на вонредна состојба и вооружен судир,

Свесни дека во сите земји на светот има деца кои живеат во вонредно тешки услови и дека на таквите деца им е неопходна посебна грижа,

Земајќи ги во предвид значењето на традициите и на културните вредности на секој народ за заштита и за сообразен развој на децето,

Свесни за значењето на меѓународната соработка за подобрување на условите на живото на децата во сите земји, особено во земјите во развој,

Се согласија за следново:

ДЕЛ ПРВИ

член 1

За целиџе на оваа Конвенција, дејџето е човечко сушџесџтво кое нема навршено осумнаесџ години на живошџош, ако врз основа на законџош кој се однесува на дејџето, џолнолејносџта не се добива џорано.

член 2

- 1. Државиџе членки на оваа Конвенција џи џочиџувааџ и џи обезбедувааџ џраваџа содржани во Конвенцијаџа за секое деџе џод нивна јурисдикција без било каква дискриминација и без оџлед на расаџа, бојаџа на кожаџа, џолош, јазикош, вероисџоведџа, џолиџичкош или друџо убедување, националнош, еџничкош или социјалнош џошекло, имџнаџа сосџојба, онесџособеносџа, џошеклош или друџ сџаџус на дејџето или на неџовиџош родиџел или законски сџараџел.*
- 2. Државиџе членки џи џреземааџ сџџе џошџребни мерки за да се обезбеди зашџиџа на дејџето од сџџе облици на дискриминација или казни засновани врз сџаџусџош, акџивносџиџе, изразенош мислење или убедување на родиџелиџе, законскиџе сџараџели или членовиџе на семејсџивош на дејџето.*

член 3

- 1. Во сџџе акџивносџи кои се однесувааџ на децаџа, од џримарно значење се инџтересиџе на дејџето, без оџлед на џоа дали џи сџроведувааџ јавниџе или џриваџниџе инсџиџуџии за социјална зашџиџа, судовиџе, админисџраџивниџе орџани или законодавниџе џела.*
- 2. Државиџе членки се обврзувааџ на дејџето да му обезбедаџ џаква зашџиџа и џрижа кои се неџходни за неџоваџа благосџојба, земајќи џи во вид џраваџа и обврскиџе на неџовиџе родиџели, законскиџе сџараџели или на друџи џоединци кои се џравно одџговорни за дејџето и за џаа цел џи џреземааџ сџџе џошџребни законодавни мерки.*

2. Државиџе членки ги обезбедуваат осџварувањето на овие права во согласноџи со националниџе закони и со своиџе обврски во согласноџи со соодветниџе меѓународни инструменти од оваа област, особено во оние случаи кога деџето, инаку би било аџаџрид.

член 8

1. Државиџе членки се обврзуваат да го џочџуваат џравоџо на деџето за зачувување на својот иденџиџет, вклучувајќи го државјанствоџо, името и семејниџе врски, како џто е џоа џризнаџо со закон, без незаконско мешање.
2. Во случаиџе кога деџето нелегално е лишено од некои или од сџе елементи на својот иденџиџет, државиџе членки џружаат соодветна џошо и заџиџа џто џобргу да му биде враџен иденџиџетоџ.

член 9

1. Државиџе членки обезбедуваат ниедно деџе да не биде одвоено од своиџе родители џроџив нивнаџа волја, освен кога надлежниџе органи врз основа на судски увид, во согласноџи со соодветниот закон и џроцедури, одлучат дека џаковоџо разделување е неџходно и е во најдобар џџерес на деџето. Такваџа одлука може да биде неџходна во одреден случај, како на џримеџ ако го малџреџираат или го занемаруваат деџето или ако живеат одвоено, џа мора да се донесе одлука за местоџо на живеењето на деџето.
2. Во секоја џостаџка, во согласноџи со џочкаџа 1, сџе заинтересирани стџрани ќе добијат џрилика да учестџуваат во џостаџкаџа и да го изнесат своето мислење.
3. Државиџе членки го џочџуваат џравоџо на деџето кое е одвоено од едниот или од двајцата родители да одржува лични односи и неџсредни конџакти со двајцата родители врз џостојана основа, освен ако е џоа во стџивноџи со најдобриџе џџереси на деџето.
4. Во случајот кога раздвојувањето е џоследица на меркиџе џто ги има џреземено држава членка, како џто се џриџворот, заџворот, џрогонствоџо, деџорџацијаџа или смртџа (вклучувајќи ја смртџа

која настајала од било која причина додека е на грижа од државата) на едниот или на двајцата родители или на дејето, државата членка, на барање од родителите, на дејето или ако е такав случајот, на друг член на семејството ќе му обезбеди основни информации за месното наместојот на отсушниот член - членови на семејството, ако давањето на такви информации не оди на штета на благосостојбата на дејето. Државите членки натаму се грижат поднесувањето на таквото барање само по себе да не повлекува никакви штетни последици за заинтересираното лице - лица.

член 10

1. Во согласност со обврската на државите членки, сообразно со член 9, точка 1, барањата на дејето или на неговите родители да влезе во државата членка или да ја најушти поради сјојување на семејството, државите членки ги решаваат на позитивен, хуман и експедитивен начин. Државите членки, исто така, обезбедуваат поднесувањето на такво барање да не повлекува никакви штетни последици за подносителите на барањето и за членовите на нивните семејства.
2. Дејето чии родители живеат во различни држави има право да одржува лични врски и непосредни контакти со двајцата родители на постојана основа, освен под исклучителни околности. За таа цел и сообразно со член 9, точка 2, државите членки го почитуваат правото на дејето и на неговите родители да ја најуштаат секоја земја, вклучувајќи ја и сојузената, како и да влезат во својата земја. Правото на најуштањето на секоја земја постои само под оние ограничувања што се проишани со закон и кои се потребни поради заштитата на националната безбедност, јавниот ред (ordre public) на јавното здравје и моралот или со правото и слободата на другиите и кои се во согласност со другите права признајќи во оваа Конвенција.

член 11

1. Државите членки преземаат мерки за борба против нелегалниот трансфер и невраќањето на децата од странство.

2. За таа цел, државните членки го пошшикнуваат заклучувањето на билатерални или мултилатерални согодби или пристапување кон многостраните согодби.

член 12

1. На дејето кое е способно да формира свое сопствено мислење државните членки му обезбедуваат право на сопствено мислење, право на слободно изразување на своа мислење за сите прашања кои се однесуваат на дејето, со тоа што на неговото мислење се посветува должно внимание во согласност со годините на живоото и зрелоста на дејето.
2. За таа цел, на дејето посебно му се дава прилика да биде сослушано во сите судски и административни постапки кои се однесуваат на него, било непосредно или преку застапникот или соодветен орган, на начин кој е во согласност со процедуралните правила на националниот закон.

член 13

1. Дејето има право на слобода на изразување која ја офаќа и слободата да бара, да прима и да дава информации и идеи од сите видови, без оглед на граници, било усмено или писмено или преку печатот, уметноста или некој друг медиум по избор на дејето.
2. Осврнувањето на ова право може да постои под извесни ограничувања, но само на оние што се одредени со закони што се неопходни:

(а) Поради почитувањето на правото или угледот на други или

(б) Поради заштитата на националната безбедност или на јавниот ред (ordre public) или на јавното здравје или моралот.

член 14

1. Државните членки го почитуваат правото на дејето за слобода на мислење, совест и вероисповед.

2. Државиџе членки ѓи љочийувааџ љраваџа и должностийџе на родийџелиџе, и, ако е џаков случајоџ, на законскийџе сџараџели да ѓо насочувааџ деџеџо во осџварувањеџо на неѓовоџо љраво на начин кој е во соѓласностџ со развојоџ на неѓовийџе сџособностџи.
3. Слободаџа на манифесџирањеџо на вероисѓоведџа или на убедувањеџо може да љоџџаѓа само љод оние оѓраничувања џџо се љроџџшани со закон и џџо се неоџходни љоради заџџийџа на јавностџа, сигурностџа, редоџ, здравјеџо или моралоџ или основнийџе љрава и слободи на друѓийџе.

член 15

1. Државиџе членки му ѓи љризнавааџ љраваџа на деџеџо за слобода на здружување и за слобода на мирно собирање.
2. Не можайџ да се намеџнаџ џикакви оѓраничувања за осѓварување на овие љрава, освен на оние кои се во соѓласностџ со закономџ и кои се неоџходни во демократџскоџо оџџџесџво и во инџерес на националнаџа безбедностџ или јавнаџа сигурностџ, на јавноџо ред (ordre public), заџџийџаџа на јавноџо здравје или моралоџ или заџџийџаџа на љраваџа и слободиџе на друѓийџе.

член 16

1. Ниедно деџе не смее да биде изложено на самоволно или незаконско мешање во неѓовоџо љриваџен и семеен живоџ, во домоџ или во личнаџа љреџиска, како ни на незаконски наџади врз неѓоваџа честџ и уѓлед.
2. Деџеџо има љправо на законска заџџийџа од џаквоџо мешање или наџад.

член 17

Државиџе членки им ја љризнавааџ значајнаџа улоѓа на средсџваџа за јавно информирање и му овозможувааџ љрисџаџа на деџеџо во информациџийџе и маџеријалиџе од различни национални и меѓународни извори, љосебно во оние чија цел е унаџредувањеџо на неѓоваџа

социјална, духовна и морална благосостојба и физичко и ментално здравје. За таа цел, државите членки:

(а) Ги поттикнуваат средствата за јавно информирање да ги шират информации и материјалите од социјален и културен интерес за дејето во согласност со член 29.

(б) Ја поттикнуваат меѓународната соработка во производство, размена и ширењето на таквите информации и материјали од различни културни, национални и меѓународни извори.

(в) Го поттикнуваат објавувањето и ширењето на детските книги.

(г) Ги поттикнуваат средствата за јавно информирање да посветат посебно внимание врз лингвистичките потреби на дејето кое и припаѓа на малцинска група или кое е од автхично потекло.

(д) Го поттикнуваат развојот на соодветните насочници за заштитата на дејето од информации и материјали кои се штетни за неговата благосостојба, имајќи ги во вид одредбите на чл. 13 и 18.

член 18

1. Државите членки ќе ги вложат сите напори за да се уважи принципот двајцата родители да имаат заедничка одговорност во подигањето и во развојот на дејето. Родителите или, во зависност од случајот, законските стариители имаат главна одговорност за подигањето и за развојот на дејето. Интересите на дејето се нивна основна грижа.
2. Поради гарантирањето и унапредувањето на правата содржани во оваа Конвенција, државите членки на родителиите и на законските стариители им пружаат соодветна помош при вршењето на должността во воспитувањето на дејето и обезбедувањето развој на институциите, објектите и службите за грижа на децата.

3. Државиџе членки ѓи преземааџ сџџе соодвеџни мерки за да обезбедат деџаџа на вработениџе родитџели да ѓи користат услужџе на деџскиџе усџанови и објекџи.

член 19

1. Државиџе членки ѓи преземаат сџџе соодвеџни законодавни, административни, социјални, и образовни мерки поради зашџиџа на деџџо од сџџе облици на физичко или ментално насилство, повреди, или злоупотреби, занемарувања или немарен однос, малтретирања, или експлоатации, вклучувајќи ја и сексуална злоупотреба, додека за неџо се грижат родитџелиџе, законскиџе стариџели или некое друго лице на кое му е доверена грижаџа за деџџо.
2. Таквиџе зашџиџни мерки, по потреба, треба да ѓи офикаат ефикасниџе механизми за усџановување на социјалниџе програми за обезбедување и поддршка неопходна на деџџо и на оние на кои им е доверена грижаџа за деџџо, како и другиџе облици за сретчување, утврдување, пријавување, преследување, истраџа, истапување и следење на случаиџе на овде наведеноџо малтретирање на деџџо и, по потреба, обраќање до судот.

член 20

1. Деџџо кое привремено или трајно е лишено од семејнаџа средина или на кое, во неџов најдобар интерес, не му е дозволено да остане во џој круг има право на посебна зашџиџа и помош од државата.
2. Државиџе членки, во согласност со своиџе национални закони, обезбедуваат алтернативно грижење за таквоџо деџе.
3. Таквата состојба, покрај другоџо, треба да ѓо офика сместување во друго семејство, кафалах според исламскоџо право, усвојување или, ако е неопходно, сместување во соодветна усџанова за грижа на деџаџа. При разгледувањето на решениеџо треба да се обрне должно внимание и врз фактот дека е пожелно задржување на континуитетот во одгледувањето на деџџо, како и во еџничкоџо, верскоџо, културноџо и лингвистичкоџо иштекло на деџџо.

член 21

Државиите членки кои признаваат или дозволуваат систем на усвојување обезбедуваат најдобриите интереси на дејето да бидат пресудни и:

(а) Обезбедуваат усвојување на дејето да одобрува само надлежниот орган кој, во согласност со соодветниот закон и процедуриите и врз основа на сите релевантни и сигурни информации, утврдува дека усвојувањето се дозволува со оглед на положбата на дејето во врска со родителите, роднините и со законските стариители, и во употреба, дека заинтересираниите лица свесно даде согласност за усвојување врз основа на таквиот совет кој може да биде потребен.

(б) Признаваат дека меѓународното усвојување може да се смета како алтернативна можност за грижа за дејето, ако дејето не може да се смести во друго семејство или да биде усвоено или ако за него не може да се води грижа на погоден начин во земјата на неговото потекло.

(в) Обезбедуваат дејето на кое се однесува меѓународното усвојување да ужива заштитата и стандарди еднакви на оние кои постојат во случајот на усвојувањето во рамките на една земја.

г) Ги преземаат сите соодветни мерки, во случај на меѓународно усвојување, сместувањето за последица да нема неоправдана финансиска корист на оние кои во тоа не учествуваат.

д) Ги унапредуваат, каде што е тоа погодно, целите на овој член со заклучување на билатерални или мултилатерални аранжмани или соработки, и настојуваат, во тие рамки, сместувањето на дејето во друга земја да го извршат надлежните органи или тела.

член 22

1. *Државиите членки преземаат соодветни мерки на дејето кое бара стипендија на бегалец, во согласност со соодветниот меѓународен или национален закон и процедуриите, без оглед на тоа дали дејето е во придружба на своите родители или на некое друго лице или не, за да му овозможат да добие заштитата и хуманитарна помош во*

*осъстварувањето на правата човекој или за хуманистичките
прашања чии членки се соменатите држави.*

- 2. За оваа цел, државите членки, ако сметаат дека е соодветно,
учествуваат во сите напори на Обединетите нации и на другите
надлежни или невладини организации кои соработуваат со
Обединетите нации, со цел да се заштити и да му се пружи помош
на таквото дете и да се најдат родителите или други членови на
семејството на детето бегалец поради набавување на информации
неопходни за појавување со негово семејство. Во случаите кога не
можат да се најдат родителите ниту другите членови на
семејството, на детето му се пружа еднаква заштита како и на
сите други деца кои постојано или привремено се лишени од
семејниот круг од било која причина, како што е тоа наведено во
оваа Конвенција.*

член 23

- 1. Државите членки признаваат дека детето со ментални или
физички пречки во развојот треба да ужива целосен и досвоен
живот, во услови со кои се обезбедува негово досвоинство, се
пошикнува самостојноста и се олеснува активно учество на
детето во заедницата.*
- 2. Државите членки го уважаваат правото на детето со пречки во
развојот на посебна нега и ќе ја пошкнуваат и обезбедуваат
помошта на детето кое за тоа ги исполнува условите и оние кои се
одговорни за грижење за него, а за која е поднесено барање, зависно
од расположивите средства, и која одговара на состојбата на
детето, и на условите на родителите или на другите лица кои се
грижат за детето.*
- 3. Уважавајќи ги посебните потреби на детето со пречки во развојот,
помош во согласност со точка 2 се дава бесплатно секогаш кога
тоа е можно, имајќи ги во вид финансиските средства на
родителите или на другите лица кои се грижат за детето, и е така
замислена детето со пречки во развојот да има ефикасен пристап и
да добива образование, обука, услуги на здравствена заштита и
реhabилитација, подготвување на што поцелосна општествена
интеграција и личен развој на детето, вклучувајќи го културниот и
духовниот развој.*

4. Државиџе членки во духоџ на меѓународнаџа размена ја унаџредувааџ разменаџа на соодвеџни информации во обласџа на џревенџивнаџа заџџиџа на здравјеџо, и во медицинскоџо, џсихолошкоџо и функционалноџо лекување на деџеџо со џречки во развоџоџ, вклучуваџќи џо ширењеџо и досџаџносџа на информациџџе во врска со меџодиџџе на обукаџа со цел да џи џодобраџ своџџе искусџва во џџе обласџи. За џаа цел особено внимание им се џосвеџува на земџиџе во развоџ.

член 24

1. Државиџе членки му џо џризнавааџ на деџеџо џравоџо на највисоко ниво на здравсџвена и медицинска заџџиџа и рехабилџџација. Државиџџе членки ќе насџоџувааџ ниедно деџџе да не биде лишено од џравоџо на џаква здравсџвена заџџиџа.

2. Државиџџе членки ќе се залаѓааџ за целосно осџварување на ова џраво и џосебно ќе џрезмааџ соодвеџни мерки за:

(а) Намалување на смрџносџа на бебињаџа и децаџа.

(б) Обезбедување на неџходна медицинска џомош и здравсџвена заџџиџа на сџџе деца, со акценџ врз развоџоџ на џримарнаџа здравсџвена заџџиџа.

(в) Оџсџранување на болесџиџџе и џџџхранеџносџа, вклучуваџќи ја во рамкиџџе на џримарнаџа здравсџвена заџџиџа, џокрај друѓоџо, џрименаџа на лесно досџаџнаџа џехнолоѓија и обезбедуваџќи соодвеџни хранливи џрехрамбени џродукџи и чиста вода за џиење, земаџќи ја во џредвид оџасносџа и ризикоџ од заѓадувањеџо на живоџнаџа средина.

(ѓ) Обезбедување соодвеџна заџџиџа на маџкиџа џред и џо раѓањеџо на деџеџо.

(д) Овозможување на сџџе сеѓменџи на оџџџесџвоџо, џосебно на родџџелиџџе и на децаџа, да бидаџ информирани и да им се џружи џоддршка џри корисџењеџо на основниџџе знаења за здравјеџо, исхранаџа на деџеџо, џредимсџваџа на доењеџо, хиѓиенаџа и

хигиенскиите услови на живојната средина, како и за сиречувањето на несреќите.

(г) Развој на превентивна здравствена заштита, советите за родителите и образованието и иржување на услуги во врска со планирањето на семејството.

- 3. Државите членки на себе ја преземаат обврската да ја унапредуваат и да ја појакнуваат меѓународната соработка со цел за поспешено постигнување на целосна реализација на правата од овој член.*

Во тој поглед, особено се земаат предвид потребите на земјите во развој.

член 25

Државите членки го уважуваат правото на дејето кое надлежните органи го згрижиле поради старателство, заштита или лекување на неговото физичко или ментално здравје, на периодични проверки на лекувањето што му се обезбедува на дејето, како и на сите други околности од значење за неговото згрижување.

член 26

- 1. Државите членки го уважуваат правото на секое дете да ја користи социјалната заштита, вклучувајќи го социјалното осигурување, и да ги преземаат сите мерки неопходни за целосно осигурување на ова право во согласност со националните закони.*
- 2. Овие повласници треба да бидат признаени, ако тоа одговара, земајќи ги во предвид средствата и условите на дејето и лицата кои се одговорни за издржувањето на дејето, како и сите други услови значајни за барањата за повласничките кои ги поднесува тоа или кои ќе се поднесуваат во негово име.*

член 27

- 1. Државите членки на секое дете му го признаваат правото на живојен стандард адекватен со физичкиот, менталниот, духовниот, моралниот и општествениот развој на дејето.*

2. Родителите или други лица одговорни за децето првенствено се одговорни, во рамките на своите способности и финансиски можности, да обезбедат животишни услови потребни за развој на децето.
3. Државите членки, во согласност со националните услови и со своите можности, преземаат соодветни мерки за помош на родителите и на други лица одговорни за децето особено поради остварување на ова право и, во случај на потреба, обезбедуваат материјална помош и програми за обука, во оглед на исхраната, облеката и живеењето.
4. Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки да обезбедат децето да добива издржување од родителите или од други лица кои се финансиски одговорни за децето, како во рамките на државите членки така и од странство. Посебно, ако лице кое е финансиски одговорно за децето не живее во истата држава во која и децето, државите членки поттикнуваат присување кон меѓународните сгоди, односно заклучување на такви сгоди, како и други соодветни аранжмани.

член 28

1. Државите членки му го признаваат правото на децето на образование и поради постепено остварување на ова право врз основа на еднакви можности, посебно:
  - (а) Го прогласуваат основното образование за задолжително и бесплатно за сите.
  - (б) Го поттикнуваат развојот на различни облици средношколско образование, вклучувајќи го оштото и стручно образование кое им е достапно на сите деца, и преземаат соодветни мерки, како што се воведувањето на бесплатно образование и давањето финансиска помош во случај на потреба.
  - (в) На сите им овозможуваат добивање на високо образование врз основа на способности користејќи погодни средства.

(г) На сит̄е деца на рас̄полагање им г̄и с̄таваат̄ образовнӣте и с̄т̄ручнӣте информации и услугӣте за професионална ориентација.

(д) Преземаат̄ мерки за по̄т̄тикнување на редовно̄то по̄сејување на училиштит̄а и за намалување на испишувањето од училиштит̄а.

2. Државит̄е членки г̄и преземаат̄ сит̄е соодветни мерки дисциплинат̄а во училиштит̄а да може да се с̄роведува на начин кој е во согласност̄ со човечко̄то достоинство и со оваа Конвенција.

3. Државит̄е членки ја унапредуваат̄ и ја по̄т̄тикуваат̄ меѓународната соработка за прашањата кои се однесуваат̄ на образованието, особено поради придонесот̄ во елиминирањето на незнаењето и неисменоста во светот̄ и олеснувањето на пристап̄ кон науката, техничко̄то знаење и современӣте методи на настава̄та. Во тој поглед особено внимание им се посветува на по̄т̄ребите на земјите во развој.

член 29

1. Државит̄е членки се согласни дека образованието на децето треба да биде насочено врз развојот̄ на личност̄а на децето и развојот̄ на надареноста и менталните и физички способности до крајни граници;

(а) Развој на личност̄а на децето и развој на надареноста и менталните и физички способности до крајни граници.

(б) Развој на почитувањето на правата на човеко̄т̄ и основните слободи, како и почитувањето на принципите содржани во Повелбата на Обединетите нации.

(в) Развој на почитувањето на родителите на децето, неговоӣт̄ културен идентитет̄, јазикот̄ и вредностите, националните вредности на земјата во која децето живее и на земјата од која тоа води потекло, како и цивилизациите кои се различни од неговата.

(г) Подготвување на децето за одговорен живот̄ во слободно општество, во дух на разбирање, мир, толеранција, еднаквост̄ на

йоловиѣ, и пријателство меѓу сѣе народи, меѓу еѣничкиѣ, националниѣ, и верски групи, и лица од авѣохѣоно йоѣекло.

(д) Развој на йочѣувањето на йрироднаѣа средина.

2. Ниедна одредба на овој член, како ни член 28, не смее да се ѣолкува како ограничување слободаѣа на йоединѣѣе и на ѣелаѣа да формираат и да управуваат со образовниѣе усѣанови, секогаш имајќи го во вид йочѣувањето на йринѣѣѣе изложени во ѣочка 1 на овој член и йод услов дека образованиеѣо во ѣаквиѣе инсѣѣѣуѣии е во согласност со минималниѣе сѣандарди кои може да ги йроѣѣе државаѣа.

член 30

Во оние држави во кои йосѣојат еѣнички, верски или јазични малѣинсѣа или лица од авѣохѣоно йоѣекло, деѣето кое му йриѣага на ѣакво малѣинсѣо или е од авѣохѣоно йоѣекло не смее да биде лишено, во заедница со другиѣе йриѣадници на групиѣа, од йравоѣо на својаѣа кулѣура, исѣоведувањето на своја вера и вршењето на верскиѣе обреди или на уйоѣреба на својоѣ јазик.

член 31

1. Државиѣе членки му го йризнаваат йравоѣо на деѣето на одмор и на слободно време, на игра и рекреација кои и одговараат на возрастѣа на деѣето и слободно учесѣво во кулѣурнооѣ живоѣ и во умейносѣа.
2. Државиѣе членки го йочѣуваат и го унаѣредуваат йравоѣо на деѣето за целосно учесѣво во кулѣурнооѣ и во умейничкиоѣ живоѣ и го йоѣѣикнуваат давањето на соодвеѣни и еднакви можносѣи за кулѣурни, умейнички, рекреативни и слободни активносѣи.

член 32

1. Државиѣе членки му го йризнаваат йравоѣо на деѣето на заѣѣѣѣа од економска екѣлоација и рабоѣа врз дејносѣи кои можат да бидат оѣасни или да му го йоѣрчуваат образованиеѣо

на дејетџо или да му шџетџаџи на здравјетџо на дејетџо, односно на неџовиџи физички, духовен, морален или соџијален развој.

2. Државиџе членки џреземаџи законодавни, админисџраџивни, соџијални и образовни мерки за џримена на одредбиџе на овој член. За џаа цел, а имајќи џи во џредвид соодветниџе одредби на друџиџе меџународни инсџруменџи, државиџе членки џосебно:

(а) Ја одредуваџи минималниџа сџаросџи за вработџување.

(б) Го обезбедуваџи реџулирањетџо на работџноџо време и условиџе за работџа.

(в) Одредуваџи со соодветни казни или друџи санкции да се осџџури ефикасна џримена на одредбиџе на овој член.

член 33

Државиџе членки џи џреземаџи сџџе соодветни мерки, вклучувајќи џи законодавниџе, админисџраџивниџе, соџијалниџе и образовниџе мерки, за зашџиџа на децаџа од нелеџална уџџџреба на оџојни дроџи и џсихџроџни сџџџанџи, како шџџо е дефинирано со соодветниџе меџународни доџовори за сџречување на корисџење на децаџа во нелеџално џроизводсџиво и џрџовија со овие сџџџанџи.

член 34

Државиџе членки се обврзуваџи да џо зашџиџаџи дејетџо од сџџе облици на сексуално искорисџување и сексуална злоуџџреба. Во џаа цел, државиџе членки џосебно џи џреземаџи сџџе соодветни мерки за сџречување:

(а) На наведување или џрисилување на дејетџо да учесџвува во незаконскиџе сексуални акџивносџи.

(б) На ексџлоатџџорско корисџење на децаџа во џросџиџџуџија или во друџи незаконски дејсџџа.

(в) На ексџлоатџџорско корисџење на децаџа во џорноџрафски џреџсџџави и сџисанија.

член 35

Државиите членки ги преземаат сите соодветни национални, билатерални и мултилатерални мерки за сиречување на насилно подведување, продажба или трговија со деца во било која цел и во било кој облик.

член 36

Државиите членки го штипаат дејето од сите други облици на експлоатација штејни за дејето.

член 37

Државиите членки се обврзуваат:

(а) Ниедно дете да не биде изложено на мачење или на други свиреи, нечовечки или понижувачки постапки или казни. Смерна казна и доживотна робија без можност за пуштање на слобода не може да се изрече за кривични дела кои ги направиле лица помлади од осумнаесет години.

б) Ниедно дете не може да биде лишено од слобода незаконски или самоволно. Ајсењето, приговор или заговор за дејето мора да биде во согласност со законот и да се користи само како последна можна мерка и за најкрајко можно време.

(в) Со дејето лишено од слобода да се постапува со почитување на достоинството на човечката личност, како и со земање во предвид потребите, за лице од неговите години. Секое дете лишено од слобода се одвојува од возрасните, освен ако не се смета дека тоа е во најдобар интерес на дејето, и има право да одржува контакт со своето семејство преку писма и посебно, освен во исклучителни случаи.

(г) Секое дете лишено од слобода има право на итна правна и друга соодветна помош, право пред судот или пред друг надлежен независен и неистражен орган да постави прашање на законност за лишување од слобода, како и право на итна одлука за тоа прашање.

член 38

1. Државиите членки се обврзуваат да ги почитуваат и да обезбедат почитување на правата од меѓународното хуманитарно право кои се применуваат врз нив во вооружените судири, а кои се однесуваат на децето.
2. Државиите членки практично ги преземаат сите изводливи мерки лицата кои уште немаат најолнеото петнаесет години на живој непосредно да не учествуваат во судири.
3. Државиите членки се воздржуваат од регрутирање во вооружените сили на лица кои уште немаат најолнеото петнаесет години на живој.
При регрутирањето на оние лица кои имаат најолнеото петнаесет години на живој, но не осумнаесет, државиите членки настојуваат да им дадат предност на постариите.
4. Во согласност со обврските врз основа на меѓународното хуманитарно право да го штипаат цивилното население во вооружените судири, државиите членки, практично, ги преземаат сите изводливи мерки за да обезбедат заштитата и грижа за децата погодени во вооружениот судир.

член 39

Државиите членки ги преземаат сите соодветни мерки за подобро физичко и психичко закрепнување и за социјална реинтеграција на децето кое е жртва на некој облик на занемарување, експлоатација, злоупотреба, мачење или некој друг облик на свирејо, нехумано или понижувачко постапување или казнувања, или вооружени судири. Такво закрепнување и реинтеграција се одвиваат во средината која го поштикнува здравјето, самопочитувањето и достоинството на децето.

член 40

1. Државиите членки му го признаваат право на секое дејие за кое ќе се тврди или кое е обвинето или за кое е признато дека го прекршило кривичниот закон, со него да се постојува на начин на кој се постојува неговојо почитување на правата на човекој и основниите слободи на другите и при што во предвид се земаат возрастта на дејето и желбата да се подобри неговата реинтеграција и што да преземе конструктивна улога во општеството.

2. За оваа цел и имајќи ги во вид соодветните одредби на меѓународните инструменти, државиите членки посебно обезбедуваат:

(а) За ниедно дејие неосновано да не тврди, да не биде обвинето дека го прекршило кривичниот закон поради дело или пројуси кои не се забранети со националните закони во времето кога се направени.

(б) На секое дејие за кое се тврди или кое е обвинето за кршење на кривичниот закон да му се даат барем наведените гаранции.

член 41

Ниедна одредба на оваа Конвенција нема да влијае врз било која друга одредба која повоке придонесувала за остварување на правата на дејето, а која евентуално се наоѓа:

(а) Во законите на државиите членки или

(б) Во меѓународното право кое оваа држава го применува.

ДЕЛ ВТОРИ

член 42

Државиите членки се обврзуваат со принципите и со одредбите на Конвенцијата што пошироко и на соодветен и активен начин да ги запознаат како возрасните лица така и децата.

член 43

- 1. Поради разгледување на постигнатото напредок на државиите членки во извршувањето на обврските преземени врз основа на оваа Конвенција, се формира Комитетот за права на децата, кој ги врши функциите наведени во напаметниот текст.*
- 2. Комитетот го сочинуваат десет експерти со високи морални квалитети и призната компетентност во областа на која се однесува оваа Конвенција. Членовите на Комитетот ги избираат државиите членки од редовите на своите државјани и шие своите должности ги вршат во лично својство, при што се води сметка за еднаква географска застапеност, како и за главните правни системи.*
- 3. Членовите на Комитетот се избираат со тајно гласање од листата на лица кои ги номинираат државиите членки. Секоја држава членка може да номинира едно лице од редовите на своите државјани.*
- 4. Првите избори за Комитетот се одржуваат најдоцна шест месеци по датумот на влегувањето во сила на оваа Конвенција, а потоа секоја втора година. Најмалку четири месеци пред датумот на сите избори, Генералниот секретар на Обединетите нации испраќа писмо до државиите членки повикувајќи ги да ги поднесат своите номинации во рок од два месеци. Генералниот секретар потоа ја подготвува листата на сите така номинирани лица според алфавитен ред, назначувајќи ги и државиите членки на оваа Конвенција.*

5. *Изборите се одржуваат на состаноците на државите членки кои ги свикнува Генералниот секретар во седиштето на Обединетите нации. На овие состаноци на кои две претставници од државите членки сочинуваат кворум, во Комитетот се избираат лицата кои ќе добијат најголем број на гласови и апсолутно мнозинство на гласови од претставниците на државите членки кои се присутни и кои гласаат.*
6. *Членовите на Комитетот се избираат на период од четири години. Можат повторно да бидат избрани ако повторно бидат номинирани. Мандатот на првмина членови избрани на првите избори истекува по две години. Веднаш по првите избори, имената на овие првмина членови со жреб ги утврдува претседачот на состанокој.*
7. *Ако некој член на Комитетот умре или поднесе оставка или изјави дека од некоја друга причина не може повеќе да ја врши должоста во Комитетот, државата членка која го номинирала овој член именува друг експерт од редовите на своите државјани на истото место за останатиот дел на мандатот во зависност од одобрението на Комитетот.*
8. *Комитетот утврдува свој деловник.*
9. *Комитетот избира свои функционери на период од две години.*
10. *Состаноците на Комитетот обично се одржуваат во седиштето на Обединетите нации или во некое друго погодно место кое ќе го одреди Комитетот. Комитетот обично се состанува еднаш годишно. Должината на траењето на состанокој на Комитетот се одредува и, по потреба, се преиспитува на состанокој на државите членки на оваа Конвенција, во зависност од согласоста на Генералното собрание.*
11. *Генералниот секретар на Обединетите нации обезбедува потребен персонал и услови за ефикасно вршење на функциите на Комитетот врз основа на оваа Конвенција.*
12. *Во согласност на Генералното собрание, членовите на Комитетот формиран врз основа на оваа Конвенција, примаат плата од*

средствата на Обединетите нации под условието што ќе ги одреди Собранието.

член 44

1. Државите членки се обврзуваат, преку Генералниот секретар на Обединетите нации, на Комитетот да му поднесуваат извештаи за мерките што ги има усвоено, а кои придонесуваат за остварување на правата кои овде се признајќи, како и за најредокот постигнат во остварувањето на овие права:

(а) Во рок од две години од влегувањето на Конвенцијата во сила во државите членки.

(б) Поштоа, секои пет години.

2. Во извештаите подготвени во согласност со овој член ќе се укаже на факторите и тешкотии, ако ги има, кои влијаат врз степенот на остварувањето на обврските по оваа Конвенција. Извештаите треба да содржат доволно информации врз основа на кои Комитетот ќе има целосен увид во примената на Конвенцијата во односната земја.

3. Државата членка која на Комитетот му има поднесено сеопфатен прв извештај во своите наредни извештаи кои се поднесуваат во согласност со точката 1 (б), не мора да ги повторува основните информации кои прелиходно веќе ги има дадено.

4. Комитетот од државите членки може да побара дополнителни информации кои се однесуваат на примената на Конвенцијата.

5. Комитетот преку економскиот и социјалниот совет, на Генералното собрание, секои две години му поднесува извештаи за своите активности.

6. Државите членки ги ставаат извештаите на увид на јавноста во своите земји.

член 45

Поради поопширнување на ефикасна примена на Конвенцијата и охрабрување на меѓународната соработка во областа за која станува збор во оваа Конвенција:

(а) Специјализираниите агенции, УНИЦЕФ и другите органи на Обединетите нации имаат право за присуство на свој претставник при разгледувањето на примената на оние одредби на оваа Конвенција кои се во нивна надлежност. Комитетот може да ги повика специјализираниите агенции, УНИЦЕФ и другите надлежни тела да поднесат извештаи за примената на Конвенцијата во областите кои се во рамките на нивната активност.

(б) Комитетот, ако смета дека е соодветно, на специјализираниите агенции, на УНИЦЕФ и на другите надлежни тела им ги доставува извештаите на државите членки кои содржат барање или укажување на потреби за стручни совети или за помош, заедно со евалуациските забележувања и предлози во врска со овие молби или потреби.

(в) Комитетот може да му даде преторака на Генералното собрание да го замоли Генералниот секретар во име на Комитетот да преземе студии за конкретните прашања кои се однесуваат на правата на децата;

(г) Комитетот може да дава предлози и општи претораки кои се засноваат врз информациите примени во согласност со чл. 44 и 45 од оваа Конвенција.

Таквите предлози и општи претораки им се доставуваат на заинтересираниите држави членки, а Генералното собрание за нив, со евалуациски коментари, ги извештава државите членки.

ТРЕТИ ДЕЛ

член 46

Оваа Конвенција е оворена за ошшување на сие држави.

член 47

Конвенцијата ошшага од раификација. Раификационие елементи се деонирани кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

член 48

Оваа Конвенција им оштанува оворена за ирисајување на сие држави. Инструментите за ирисајувањето се деонираат кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

член 49

1. Оваа Конвенција влегува во сила ирисетитиот ден од датумот на деонирањето на дваеситиот раификационен инструмент или инструмент за ирисајување кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

2. За секоја држава која ја раификува Конвенцијата или ирисајува о деонирањето на дваеситиот раификационен инструмент или инструментот за ирисајување, Конвенцијата влегува во сила ирисетитиот ден од датумот на деонирањето на раификациониот инструмент или инструментот за ирисајување.

член 50

1. Секоја држава членка може да предложи амандман и да му го поднесе на Генералниот секретар на Обединетите нации. Генералниот секретар ошоа предложениот амандман им го доставува на државите членки со молба да назначат дали се за конференција на државите членки оради разледување и гласање

на предложението. Доколку во рок од четири месеци од датумот на доставувањето на таквиот амандман најмалку една третина од државните членки се изјасни за конференција, Генералниот секретар свикува конференција под покровителство на Обединетите нации.

Сите амандмани што ќе ги усвојат повеќето држави членки кои се присутни и кои гласаат на конференцијата, му се поднесуваат на одобрување до Генералното собрание.

- 2. Амандманот усвоен во согласност со тачката (1) на овој член влегува во сила по одобрувањето на Генералното собрание на Обединетите нации и прифаќањето од страна на две третини држави членки.*
- 3. Кога ќе влезе во сила, амандманот станува задолжителен за оние држави членки кои ги имаат прифатено, а другите држави членки и натаму ги обврзуваат одредбите на оваа Конвенција и сите евентуални амандмани прифатени од порано.*

член 51

- 1. Генералниот секретар на Обединетите нации го прима и им го доставува на сите држави текстовот за резервите што ќе ги изразат државите за време на ратификацијата или пристапувањето.*
- 2. Резервата која не е во согласност со целта и со намената на оваа Конвенција не е дозволена.*
- 3. Резервите можат да се повлечат во било кое време со писмено известување упатено до Генералниот секретар на Обединетите нации, кој за штоа ги известува сите држави. Таквото известување влегува во сила со деном кога ќе го прими Генералниот секретар.*

член 52

Државата членка може да ја откаже оваа Конвенција со писмено известување до Генералниот секретар на Обединетите нации. Откакот влегува во сила една година откако Генералниот секретар ќе го прими ова известување.

член 53

Генералниот секретар на Обединетите нации е одреден за дејозитар на Конвенцијата.

член 54

Оригиналот на оваа Конвенција, чии текстови на арајски, кинески, англиски, француски, руски и шпански јазик се еднакво веродостојни, се дејонира кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

Појврдувајќи го наведенојо, појписниците за тоа појписно овластени, ја појписаа оваа Конвенција.